

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу
України щодо забезпечення відповідності актам права Європейського Союзу
та відповідним критеріям, встановленим Європейською платіжною радою, з
метою приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA)»
(реєстр. № 14326 від 23.12.2025)*

***Анотація.** В Інформаційній довідці проаналізовано законопроект «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо забезпечення відповідності актам права Європейського Союзу та відповідним критеріям, встановленим Європейською платіжною радою, з метою приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA)».*

***Ключові слова:** Єдина зона платежів у євро, SEPA, відмивання коштів, фінансування тероризму, інтеграція до Європейського Союзу.*

Вступ. Економічна інтеграція України до Європейського Союзу (далі – ЄС) неможлива без приєднання до Єдиної зони платежів у євро (далі – SEPA). Тому Україна має відповідати низці критеріїв, зокрема, у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення¹.

За результатами спільної оцінки, проведеної Національним банком України та Генеральним директором Європейської Комісії з питань фінансової стабільності, фінансових послуг та союзу ринків капіталу (DG FISMA), щодо відповідності національного законодавства директивам і регламентам ЄС у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, платіжних послуг та банківської діяльності, законодавство України потребує подальшого вдосконалення. Прийняття відповідних законодавчих змін зумовлює можливість подання заявки щодо приєднання України до SEPA².

Основна частина.

Основним актом у сфері запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму в ЄС є Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму, про внесення змін до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 648/2012 та про скасування Директиви Європейського Парламенту і Ради 2005/60/ЄС та Директиви Комісії 2006/70/ЄС³ (далі – Директива).

¹ Criteria for the extension of the SEPA geographical scope. Website of the European Payments Council. URL: <https://www.europeanpaymentscouncil.eu/document-library/other/criteria-extension-sepa-geographical-scope>

² Річний звіт 2024. Стійкість. Вебсайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024.pdf?v=16

³ Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму, про внесення змін до Регламенту

Для належної імплементації положень Директиви Кабінетом Міністрів України внесено на розгляд Верховної Ради України три законопроекти: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідності актам права Європейського Союзу та відповідним критеріям, встановленим Європейською платіжною радою, з метою приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA)» (реєстр. № 14327 від 23.12.2025); «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо забезпечення відповідності актам права Європейського Союзу та відповідним критеріям, встановленим Європейською платіжною радою, з метою приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA)» (реєстр. № 14328 від 23.12.2025); «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо забезпечення відповідності актам права Європейського Союзу та відповідним критеріям, встановленим Європейською платіжною радою, з метою приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA)» (реєстр. № 14326 від 23.12.2025) (далі – законопроект № 14326).

Законопроект № 14326 має на меті забезпечити належний захист обвинуваченої особи, передбачений пунктом «с» частини другої статті 61 Директиви. Ним передбачено внесення змін до статей 94, 277 та 280 Цивільного кодексу України, спрямованих, відповідно до Пояснювальної записки до законопроекту, на:

- захист особистих немайнових прав юридичної особи у зв'язку із завідомо неправдивим повідомленням або публічним розкриттям чи неумисним повідомленням або публічним розкриттям недостовірної інформації щодо її уповноваженої (посадової чи службової) особи про можливі факти порушень Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»;

- право на відповідь для осіб, немайнові права яких було порушено, внаслідок публічного розкриття інформації про можливі порушення Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»;

- звільнення фізичної особи від обов'язку відшкодування майнової та (або) моральної шкоди у випадку неумисного повідомлення або неумисного публічного розкриття недостовірної інформації про можливі порушення вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Варто зазначити, що зміни до статті 280 Цивільного кодексу України не передбачають звільнення від обов'язку відшкодування майнової та (або) моральної шкоди саме фізичної особи – відповідно до них не підлягає відшкодуванню майнова та (або) моральна шкода, завдана будь-яким неумисним повідомленням або неумисним публічним розкриттям недостовірної інформації про можливі порушення вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

При цьому проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідності актам права Європейського Союзу та відповідним критеріям, встановленим Європейською платіжною радою, з метою приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA)» (реєстр. № 14327 від 23.12.2025), передбачає такі зміни до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»:

частиною сьомою статті 8¹ встановлюється, що викривач у разі повідомлення про можливі факти порушення вимог законодавства у вище названій сфері чи розкриття публічно інформації про можливі факти порушення вимог законодавства у цій сфері звільняється від цивільно-правової відповідальності за будь-яку майнову та/або моральну шкоду, спричинену його повідомленням чи публічним розкриттям інформації, якщо він мав підстави вважати, що таке повідомлення або розкриття інформації публічно було необхідним для виявлення порушення законодавства відповідно до цього Закону;

частиною дванадцятою статті 8¹ передбачено, що особи, дії або бездіяльність яких стосуються повідомлення викривача або розкриття публічно інформації про можливі порушення законодавства у вище названій сфері користуються усіма установленими законодавством правами, зокрема й правом на відшкодування матеріальної й моральної шкоди, завданої поширенням завідомо недостовірної інформації;

пункт 12¹ частини п'ятої статті 32 встановлює відповідальність суб'єкта первинного фінансового моніторингу, крім суб'єктів первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за якими відповідно до цього Закону здійснює Національний банк України за порушення права осіб, дії або бездіяльність яких стосуються повідомлення викривача, на конфіденційність, зокрема за несанкціоноване розголошення інформації про таких осіб або будь-яких інших даних, що можуть ідентифікувати таких осіб, третім особам, які не є уповноваженими особами, залученими до розгляду, перевірки або розслідування у зв'язку з повідомленнями про порушення (безвідносно, чи таке розголошення є умисним, чи ні).

Аналіз названих норм свідчить, що автори законопроекту прагнули захистити від необхідності відшкодовувати майнову та/або моральну шкоду саме викривача, причому тільки у випадку, коли він діяв добросовісно. Відтак, зміни до статті 280 Цивільного кодексу України потребують відповідного коригування.

Необхідно також звернути увагу, що Верховною Радою України прийнято у першому читанні законопроекти «Про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги першої» (реєстр. № 14056 від 21.09.2025)⁴ (далі – законопроект № 14056) та «Про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги другої» (реєстр. № 14057 від 21.09.2025)⁵ (далі – законопроект № 14057), якими пропонуються значні зміни до тексту статей, яких стосується й законопроект № 14326. Відтак, пропозиції, відображені у законопроекті № 14326, бажано відобразити й у запропонованих до розгляду змінах до Цивільного кодексу України (див. табл. 1).

Табл. 1.

Чинні норми Цивільного кодексу України	Зміни, передбачені законопроектами №№14056 та 14057	Пропозиції щодо узгодження законопроекту № 14326
Стаття 94. Особисті немайнові права юридичної особи ... 2. Захист особистих немайнових прав юридичної особи у зв'язку із завідомо неправдивим повідомленням або неумисним повідомленням недостовірної інформації щодо її уповноваженої (посадової чи службової) особи про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» у порядку, передбаченому цим Законом, здійснюється у такому самому обсязі, що і особистих немайнових прав фізичних осіб.	Виключено	Норму інтегровано до глави 22 ¹ , що виключає необхідність внесення змін до неї законопроектом № 14326

⁴ Про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги першої: проект Закону України реєстр. № 14056 від 21.09.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57356>

⁵ Про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги другої: проект Закону України реєстр. № 14057 від 21.09.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57355>

Стаття 277. Спростування недостовірної інформації ... 6. ... Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок повідомлення викривачем інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» через зовнішні канали повідомлення в порядку, передбаченому Законом України «Про запобігання корупції», має право на відповідь.	Стаття 277. Право на спростування 6. Спростування недостовірної інформації здійснюється у той самий спосіб, у який було поширено таку інформацію. Якщо спростування недостовірної інформації у той самий спосіб є неможливим або недоцільним, воно здійснюється у спосіб, наблизений до способу поширення недостовірної інформації, з урахуванням досягнення максимальної ефективності спростування, зокрема охоплення максимальної кількості осіб, які сприйняли поширену неправдиву інформацію. Спосіб спростування має забезпечити сприйняття того, що інформація, яка поширюється, є спростуванням (наявність заголовку, текстової плашки тощо). Спосіб спростування може визначатись за домовленістю між особою, яка поширила недостовірну інформацію та особою, особисті права якої були порушені таким поширенням, а також законом або судом.	Законопроект № 14057 містить окрему статтю 277¹ щодо права на відповідь, в яку можуть бути внесені відповідні зміни, передбачені законопроектом № 14326. Також варто звернути увагу на положення частини третьої статті 277, відповідно до якої «повідомлення недостовірної інформації про особу в листах, заявах, скаргах, інших формах звернень до правоохоронних органів з метою перевірки такої інформації, у тому числі повідомлення викривачем інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» через зовнішні канали повідомлення в порядку, визначеному Законом України «Про запобігання корупції», не вважається поширенням інформації. Водночас особа, якої стосується така інформація, має право на її спростування та/або відповідь». Ці положення можуть бути взяті за взірць під час формулювання положень щодо прав осіб, немайнові права яких було порушено внаслідок публічного розкриття інформації.
Стаття 280. Право фізичної особи, особисте немайнове право якої порушено, на відшкодування шкоди 1. Якщо фізичній особі внаслідок порушення її особистого немайнового права завдано майнової та	Стаття 280. Право особи, особисте право якої порушено, на відшкодування, компенсацію шкоди 1. Якщо особі внаслідок порушення її особистого права завдано майнової та/або	Положення частини другої статті 280 у редакції законопроекту № 14057 можуть бути взяті за взірць формулювання положень щодо прав осіб, немайнові права яких було порушено

(або) моральної шкоди, ця шкода підлягає відшкодуванню, крім випадку неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» в порядку, передбаченому зазначеним Законом, яка підлягає спростуванню.	моральної шкоди, така шкода підлягає відшкодуванню у повному розмірі та/або компенсації. 2. Шкода, завдана особистому праву особи шляхом повідомлення викривачем недостовірної інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», підлягає відшкодуванню та/або компенсації в порядку, встановленому зазначеним Законом, лише в разі умисного порушення.	внаслідок публічного розкриття інформації.
---	---	--

Висновки. Запропоновані законопроектom № 14326 зміни спрямовані на забезпечення імплементації Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму, про внесення змін до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 648/2012 та про скасування Директиви Європейського Парламенту і Ради 2005/60/ЄС і Директиви Комісії 2006/70/ЄС.

Водночас з огляду на те, що положення законопроекту № 14326 передбачають внесення змін до окремих статей книги другої Цивільного кодексу України, доцільним видається їх узгодження з напрацюваннями та пропозиціями щодо рекодифікації книги другої Цивільного кодексу України з метою забезпечення системності та узгодженості цивільного законодавства.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*